

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 65

Tilleggsspørsmål nr.

Emne: Dåd og gravfest

Oppskr. av: Arne Tødal

(adresse): Kyrkeaterveien

Fylke: Gjøvik- og Trøndelag

Herad: Hemne

Bygdelag: Livrokan

Gard: Kveltsro

G.nr. III Br.nr. 7-8.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Søster mi, Marit, 72 år, fortel at på ein av grannegardane vart født ein gut i 1894, første barnet. Ein kveld seint gav hanen seg til å nidsjala. Dette var uvanleg, og eit vordt varsel. Og mannen tok fele, da han ottast det var feigdavarsel for barnet. Og for å vera trygg gjekk han stad og hogg haviidet av hanen. At reven skreik kring husa vart like som varsel om at motan i huset var feig. Likeins om kattula sette seg på taket og skreik. Skjova vart og av somme halden for feigdaukt. Og Kråka
2. Veit ikkje av det. Men det var nok helst i mørketida og svartaste vintertid at folk ansa mest elles dette og.
3. Har ikkje høyst gjeldt det.
4. Spåmannen har det nok vore - som freista seg med det og. Men det er i alle høve lenge sidan no.
5. Mor mi, født i 1853, fortalde at somme som låg på det siste kinnne bli svart luvite. Og alt det dei streva, så

- hjelpte det ikkje. Johan Tidal, 87 år, seier det slik at Lusa hadde bol mellom holl og stinni. Så ein nådde ikkje det. Kona mi, 60 år, fortel frå heimbygda si, Hjord, at dei hadde same frua der. Ei jente som i hennes barndom levde hos dei, vart ein gong så forfødd, at di ho ikkje kunne bli kvitt Lusa ho hadde fått på seg - og truedde ho måtte vera frisk.
6. Det har vore like som varsel om feop hos i fall ein som har leyd lenge sjuke utan å ha fått i seg nokke større mat, brøtt får lyst på mat og et med appetitt. Eit slikt matemål blir kalla feopamat. Lusi Tidal, 84 år, seier at det var gjerne graut og mjølk den sjuke bad om - kanskje av di det var lettast å få med for gamle lamslause folk.
7. Har aldri høyrst om det.
8. Tjekkio anna enn det som trøngst for stellet av den sjuke
9. At eit vindarog eller dør kunne bli sett på gyltt, når den sjuke hadde tynst for å pørta, kunne vel henda. Men iukje som hadde med, trø å gjera.
10. Ja nok så vanleg, serho, når det var gamle folk, og dei yrskete det.
11. Det var da fjilga særskild, både på og kring den sjuke. Og ofte gav i alle fall somme av husens folk seg med, helst da dei gamle. Presten tok så på seg samariaen og delte så ut brødet og vinen, på same maten og med

- dei same vorda som i kyrkja.
12. Ikkje vanleg.
 13. Jam, det var nok ikkje uvanleg i eldre tid. Dei sa f. ex om både kven som skulle bedast, dyra som skulle slaktast, kven som skulle "søng ut" o. m. sl. Likeins kunne det bli sagt frå om kven som skulle ha ønske ting som hadde høyst den døyande til.
 14. å døy (døyt - dødd - dødd), å f. l. h. frå (f. l. h. - f. l. h.), å sl. k. n. (-a-a-a), å fl. øtt (-a-a-a), å gå bort, (meis vulgært: haim daua), j. e. o. p. a. n. n. a.
 15. Det mest vanlege har vore - om det i det heile vart gjort uoto - å halda ein kald spegel framfor munnen til den døde.
 16. Jam es, kan h. u. s. a. r. m. o. s. f. o. s. t. a. l. d. e. o. m. s. l. i. k. t., men det var uoto langt, allti tida, som hadde h. u. n. t. t. l. a. n. g. t. b. o. r. t. e. Her frå bygdene har eg ikkje høyst om slikt.
 17. Auga vart straks attlatne. Men har aldri høyst om sølmynt.
 18. L. u. n. i. L. i. d. a. l. h. u. s. a. r. a. t. d. e. t. v. a. r. t. l. a. s. t. i. s. a. l. m. e. b. o. k. u. n. d. e. r. h. o. d. a. p. å. d. e. n. d. ø. d. e. Marit Södahl, 77 år, seier at dei og brukte eitkvart arna t. d. ein samanbredda handduk, men at det ikkje var uoto sett bru med det.
 19. Det var nok ikkje brukt, anna danskje i ein skilde høve, når det var nok skyld eller sers til høve elles.
 20. Nei
 21. Var det t. u. s. t. o. f. o. g. v. a. r. m. t. o. g. k. v. e. r. t. i. m. m. e., vart det late opp dønes og ofas.

Crisi tidal seier at det har vore vanleg å hengja eit laken el. liden over spegelen når ein død ligg i sones. Marit Söndahl seier at det og vart hengt for vindstøp. Og at spegelen skulle vera dekt også likferdsdagen - når dei "tok ut" liket.

23. Det skulle gjerast snarast mogleg. Men her har det vore vanleg skikk å ställa og vaska liket med det lög i senga. På gamalheimun gjer dei såleis det.
24. Johan tidal fortel at det var vanleg å leggja liket på ei svart brei fjäl eller planki som dei kalla like fjötur og des lög det så til det vart laost i kista. No er det mest vanleg at det ligg i senga til kista kjem.
25. Crisi tidal har høyrst gjete at liket vart laost på halm, unnu det er not ei god tid sia.
26. Seimåten skriv seg nok frå den tid da liket var laost på halm. Det kan og ha samanheng med at det vart laost halm under liket i kista.
27. Ja, snarast råd.
28. Det var vel ömse med det, eller som det hövde. Ved smittsam sjuke vart gjerne di beledu den sjuke hadde nytta mest og som det var vanskeleg å reinsa, berende, både sengkjede og gangkjede
29. Det er vel mest tåleleg.
30. Det vanlege er å fli liket så snart

Som råd, for det kolnar og stannar.
På gamalheimun gjer dei såleis det. Men
det er og somme som vil venta med
det til det er kolna.

31. Helst eldre kvinnfolk som er rolege og
jarnvektige, da ikkje alle greier det.
Slik kan det bli einstilde som bli
meir mytta, men det er ikkje nokoyrke.

32. Nei, ikkje anna enn det som høvde.

33. S. Marie på gamalheimun seier at dei
plar gjera det det. Og det er nok
vanleg elles og.

34. Ja.

35. Ja, ann det er vanleg.

36. Ja

37. Nei

38. Å sveip liket.

39. Sveip

40. Her er liklåken mest vanleg. Omk. 2-1 m

41. Veit ikkje av det.

42. Nei

43. Ingeborg Lidal hugsar at somme gäymde
brürelinet for å ha det til likklede.

Marit Södahl fortel at moster hennes,
myleg död - 93 år, ho hadd for lang tid
siv sydd seg, likesokk og laken som ho
hadde liiggande. Ja det er nok gamalt.

44. Opphavleg var det nok så - for alle som
hadde utveg, til det. Men i seinare tid,
etter at antre kyslag har kome på teit,
No er sjesting mest vanleg, likesjesting.
I krigsåra var det og mytta papir.

45. Nei

46. Nei

47. Nei

48. Nei

49. Nei

50. Ingeborg Lidal, 80 år, kan hugsa at dei pynta likesøken med svarte band, helst silkeband, framme på esmane og opppe ved halsen. Marit Södahl hugsar og desse svarte banda på likkledd.

På kjøpte likesveip som no er på bruk, er det gjerne blondar og krüs.

51. Omh. Krings, 1900. Da bar det til å kjøpa ferdige kister, og da fikk ein gjerne med sveip med same.

52. Ja no kjøper alle både kister og sveip ferdig. Helst er sveipet av sjesting, likesjesting. I krigsåra vart nytta papir.

53. Kjøpt sveip kan vel av somme bli kalla svöps.

54. Marit Södahl fortel om ei Johanne Kernesås at ho, for 70 år sia, var så ille plagd av vorter på hendene. Og for å bli fri dei la ho banda inn til eit ^{lik}. Men ho var så redd at Marit måtte vera med og halda ho i banda. Ja det har nok i gamal tid vore vanleg å trå på slikt. Esten Lidal fortel at når nokon som hadde skrekke for lik fikk tøra ved ein död, så fall denne often bort.

55. Har inkje høyrst om det.

56. Nei

57. Ukjent med mynt her.

58. Lamalt har det nok vore vanleg å senkja på kista med ein vat i leve. Men det er ikkje mykje som minner om det no. Nils Krügelvik, 75 år, hugsar

58. bestemmer hans fortalde om at mannen på Kvernstad i Astfjord laga i stand kister til kona si og sette ho oppå mørkloftet, for å ha ho ferdig til bruk. Dette kan vera for omlag 100 år sia. Og det er all grunn til å tru at det på den tid var det vanleg.
59. Da dette hende, var det gjerne vanleg å bruke trenaglar. Men det var visst og på slutten med dei forlo år sia. For da bar det til å bruke spikar, heimesidd spikar.
60. Ja på dei heimelaga kistene var det kverhankar av bastetang, spikra fast under kistebotnen.
61. Ein eller annan nevenyttig mann i grannelaget eller på garden. I seinare tid kan det vera ein snikkar som har gått inn for slikt arbeid, og leverar både ^{til} og fleire bygger.
62. Dei heimelaga kistene var alltid varde. Målinga var av billigaste slag, kjønsek og vatter.
63. Kring 1900 tok folk til å kjøpa kister frå byen. Dei var til å byrja med lys-gråe. I siste åra er dei meir og meir vorte lyse, kvite.
64. Nei det har eg ikkje spürt. Men det er vanleg å leggja ein lilus trebit mellom loket og kista, så des kan koma luft inn. Liket held seg ba betre. "Da fekk ite bort så fort," seier dei her.
65. Høvelspan. Det same var og nytta til fyll i hovudputa.
67. Ja alle kjøper no kistene ferdige.

68. Luri Lidal fortel at det var mange som la ei Salmebok i Kista. Det same vit Marit Södahl å fortelja. På Vinge Nydsegard^{vart} det for ei tid sia Kista opp ei gamal grav. I Kista som ells så å sia var tom fann dei ei hår-flette og ein bibel. Slikt som gullvingar var det nok vanleg å ta av liket, men det hende nok og at ein og annan fikk det med i grava. Marit Södahl fortel at Söster Hennar, som døydde ung, berre 3/4 år etter bryllopet, ho ville ha med både gullvingen og brudekransen i Kista. Med laustennar har det nok og vore gjort så omse. Om ei lærarinne, Anna Mottenson, som døydde for omk. 30 år sia, er fortalt at ho ville ha med gebiset i grava — „så ikkje nokon skulle få ta det i bruk" etter ho. Ei ung gjente, Anne Simnes, ville få med dei to flettene, som dei under sjukeliga hadde klist av ho, i grava. Skulle leggja ei over kvar skuldra hennar.

69. Har ikkje spürt om det.

70. Ingeborg Lidal fortel at først ho hugrar, for 70 år sia, var kista heilt tom. For hennar som døydde i den tid, hadde sålis ingen ting på kista si. Halmkors veit ingen å seia på. Første byrjinga var kransar av lyteborlyng. Det kan eg hugsa frå min barndom, kring 1900. Men kjøpekransar var enda ukjende, i alle fall for den vanlege almuen. Men ein og annan kinnu fletta inn pottelblomar i lynokransane.

71. Nei.

72. Nei, ikkje så eo, veit. Men no blir det gjerne stikkne ein myrtekvas eller likn. i hendene på liket, og gjerne og strødd grønt nedover brystet.

73. Nei.

74. Nei. (Men i Rønnebu har det vore stikk til siste tid.)

75. Ja - så i Rønnebu.

76. Var det plass, så stod ho helst i rystua (berlestua).

77. Det var visst vanleg å henga eit laken for spegelen - der det var ein slite. Men eg trur ikkje at det alltid vart dekt for vindauge. Men somt vart vaska og fjelga på det beste. Og var golvet iumåla, kunne det bli strødd med hakka einelar.

78. På gardane var det vanleg å sette kista på låven. Og der vart da først flidd og fjelga på det beste, golvet gjerne vaska og strødd med sine. Men elles ikkje noko sær opppynting.

79. Utjend her.

80. Det var vanleg å gjera det gravf. dagen.

82. Ja.

83. Ja, laget låg på.

84. Helst av same ty som likkleda.

85. Sveitt dük m (n-a-av)

86. Det hende vel at nokon kom for å sjå liket for gravferda. Men gravferdsdagen var det i min barndom vanleg å ta av loket ei stund for ein bar kista inn i stua så alle som ville kunne få sjå liket. Og det var skikk at alle skulle gjera det. Berre ein og annan let det vera, av di dei kunne vera „kjelint“ på det.

87. Nei

88.

89. Ja, anna var usømmelig.

90. Det var vanlig å „fara stilt“ på all vis med liket var i huset. Tsjj storleiv med bråk og styr hadde det å ta til med da.

91. Nei.

92. Det sönnde seg best å stäke med slikt som måtte vordast til gravferda, fjeloa og flä både inne og ute, i stüu og fjös, sjä över Köyrdoring og selety (eller bälar) henta heim tre til å sette opp ved döra o.l. Og den förste tida etter gravölet var det og vanlig å fara spakt og stille. Skravle og Käp tale var usömd, og ikkje å snakka om drökte og dans og anna storleven. Men alt slag vanlig arbeid kunne ein driva med när liket var kome i jorda.

93. Svs sørgetrakt hadde vel få og ingen. Men dei fleste bygdefolk brukte eller og gjerne mørke og svarte (og blå) „vakkert-kle“, så det hadde bra med det. Difor var alle mørk-kleddi i gravöl. Men nokon streng regel var det ikkje. Så om ein eller annan ikkje hadde varme klede, så stjeunde han seg ikkje ut med å möta t. d. i gravendmäl. Det var ikkje så grüst at folk hadde flise dressar å velja i, så ein fikk ta det ein hadde. Så mellom vanlig bygdefolk.

94. Nei.

95. Nei

96. Nei

97. Nei.

98. Vi ikkje mett det. Men om ikkje sers var til hinder, så hadde ein helst gravølet på ein laurdag. Det hövde bra med det at da kunne ein få søndagen som ein hövdes slutt. Neraste slekta og grannar var da gjerne i lag, den dagen og, så det vart mest som to gravølsdagar - utan at det gjekk bort meir enn ein yrkedag. (I rekkles gamle tid har det nok vore to heile gravølsdagar - som det har vore til sist tid i Rennebu). Aldri gravøl på ein søndag.
99. Gravøl det vanlige. Det hender at somme seier begravelse, kome inn i seinare tid frå bodnålet. Og så kan ein høyra: Den dån haim vart ført åt jöta.
100. Utan innatak i stua, i fall det fannst skubus.
101. Fkkje inne i stua.
102. Nei
103. Her i Sör-Hemma kan ingen no hugsa to rikt av lys på kista og i samband med gravferd. Men Marit Sötahjortel at ho hugsar lys brukt på hennar heimstad i Snillefjord. Når kista var koreen inn i stua, skulle ho som hadde vore med og last livet i kista gå inn med to lys og sette på kista, eitt oer fotenden, det andre opp mot hovudenden. Desse lysa var punka med farga papirstrimler, buntne i hop med swarte silkeslöyfer. Tredis inne tok ho lysa og bar dei føre kista ut døra, men sloppa uti gangen og gav seg att der. Det va mykje trüleg at denne skikken har vore slik i heile bygda i eldre tid.

og at ^{han} har halde seg lenger inne i Smillfj.
som ligg meir av leid.

109. Det gjev ùklære segnes om det, så det har
nok vore i bruk i gamal tid.

110. Er heilt gått ut minne her.

111. —

112. Nei, heilt utgjent.

113. Nei.

114. Ja, no i aller siste tid er det vorte
heilt vanleg. For ikkje mange åra sia
var det berre ein og annan, dei meir
framstående, som fekk prestem med.

116. Ein eller annan lekmanen vart tinga
til å „ta ut liket“, eller „sørg ut liket“,
helst ein som eller og dreis og peika,
som losaren i Krinsen, ein „talar“ o. l.
Her i Krinsen var det i fleire år ein
religiøs bonde, ingelørigt Södal, som
var nytta til dette. Og han hadde eit
gødt lag til det, så folk gjerning
han.

117. Har aldri høyrst om det.

119. Dei same som bar det inn, seks som vart
peika ut til dette. Dei skulle helst vera
litt i slekt med den døde, men ikkje av
dei aller næraste. Dei skulle helst sleppa.

121. Kikkereins

122. Fötene først. Kista vart endevend for dei
sette ho ned — når dei bar ho inn. Krakkane
eller stolane som kista hadde kvilt på
oppå låveru vart boren først og stod
ferdig inni stua når kista kom etter.
Og over desse vart breidd eit laken.

123. Nei.

124. Heilt utgjent her.

125. Ja, rett vanleg. Og likerius på veggen eit stykke bortover.
126. Uognar stod gjerne, slik at kista vart sett beinast på den.
127. Ikkje meir enn dei andre.
128. Ikkje sær med det. Alle gjekk fritt i kring utan nokon seremoniar.
129. Etter vet og føre og andre oenske. Så mange som kunne ville med. Men det var ikkje alltid plass til så mange i båten (eller på køyredningsau), så somme måtte vera att. Likeins gamle og møtre med born.
130. I alle fall det eg kan minnast, og vel ei god tid før og.
131. Trur ikkje det er så nytt nett. Di fleire hestas (eller båtar) det var, di gildare.
132. Vanleg med berhakk i alle fall eit stykke bort frå stuebora. Og gjerne ein barkrans eller barkbåskes oppfor døra. Mange set opp eit lite tre (helst barkre) på kvar side av døra. Ofte var kvislem over døra laga til eit „Far vel“.
133. Nei. Det kan henda at ein drar som bær attende vegen, står med bær eit lite stykke framme, stia han bær.
134. Jær, dei som har flagg plar gjera det. Flaggslenget har ikkje vore i bruk her så lenge, berre slik 30-40 år. Men sid den tid har det vore flagg.
135. Ja - alle dei nemnde.
136. Jær, det er vorte vanleg.
137. Etter kvart som einstjerna jerdjeringa var over, helst før gravfylget kom att.
138. Nei

139. Nei
140. Nei
141. Nei
142. Nei
143. Nei
144. Tinkje høyst om det. Det var vel helst der
di måtte beta kista.
145. Ingen ting. Berre snare domingur.
146. Nei
147. Nei
148. Helst ikkje træv, lurre, gano. Men var
vegen svært ^{lang} så det vart seint, vart det
gjæme kjørt i småtunk somme stykke.
149. På heimvegen bar det gjere til å køyva fort,
serlo om vegen var lang. Fekkje heller så
strengt med å halda fylgje på heimvegen.
Men ein måtte ikkje stjemma seg med å køyva
gag.
150. Helst ein av grannane, og helst ein vordmann.
151. Var det stuttveg, gjorde han helst det.
152. Nei
153. Ukjent bes.
154. -- --
155. -- --
156. Den same som bar ho to himne. Det var
sett fram to krakkar ved kjørdjersken, som
ho først vart sett på, til likfylgjet fekk
ordna seg.
157. Spadar til å skufle att grava med.
158. Kammunen.
159. Dei same.
160. Nei.
161. Ja.
162. Nei

163. Ikkje vanleg no heller. Og aldri i eldre tid. No hendes det i serlege høve: når det gjeld ein mykje akefyrson, ein som er omkommen på ein særtraist måte o. l.
164. Ja, prestur og klokkarar (og kauskje og andre) går da føre kista inn porten og fram til grava - syngjande.
165. Nei.
166. Nei. Men det vart rindt med di bar kista frå porten og bort til grava (eller "grepta" som har vore vanleg nemning her) ÷ likeins vart det rindt frå likferta kom til syne fram i vegen og til ho var framme ved kyrkja.
167. Ikkje så egveit det visst, men truleg for om lag hundre år sidan.
168. Nei.
169. Det vart gjort føreåt, aulen av den døde sine næraste, eller av ein dei leigde til det.
170. Det var gamalt vanleg at fire - fem av dei frivillaste mannfolka i likfylget tok kvar sin spade og kasta att grava med same, med dei andre og såg på. Det same om ho var kasta opp av gravar.
171. Nei.
172. Ja.
174. Ikkje så vart med skellet. Berre tiljamma og jorda laot opp i ein langvoren firkanta jordskans, med to mindre enn sjølve grava, gjorne kanta med torv. Somme kunne sette opp ein einfeld trekkors, med påmålde namn og fødsels- og dødsdag. Var det storfolk, vart det helst laot ein svett malingsplate over, med med namn og dato.

175. No tek det til å lei brøstikk på gravstellet. Dei fleste sytes no for skinn på gravene. Og mange, særleg dei som bus i nordland, går og sjå om gravene no og da, og pyntar med blomster, helst på försommaren. Men ikkje på særlege dagar.

176. For gammel tid fikk ikkje ein slik vanlig medferd. Ein sjelomastas måtte ikkje få kvila i vidd jord. Men vart gravlagt like inn til "kjerkeplankin" (steinogjerdet kring kyrkjegarden), eller, som ein seier, under gjerdet. Fkjie heller fikk han vel samestell med kiste og kled.

177. Dette er det no længe sid stult med.

177. Sja avafos.

178. Ukjent.

179. —

180. Om det høyrde så, vart eit slikt barnelik laup i kista samant ^{med} ein som var død nyles. Om ikkje, fikk det si eiga grav.

181. Som avafos nemnt.

182. Eravöl. Ein og annan seier begravels.

183. Ein mann i grenda, eller ein slektning. Gjeme kalla gravplstear.

184. Nei, ikkje til vanlig.

185. Nei

186. Hovisk og vördleg.

187. Snga fast ordlesing, i alle fall det eg har høyr.

188. Jau, helst det, i alle fall der det var noko laup mellom gardane.

189. Nei, berre til dei som budde langt borte.

190. Litter eg skal minnast berre ein heil dag.

Så når det ikkje var alt for langt frå kyrkja.
Men der det dei hadde både ei og to mil veg,
så gjekk heile dagen med til gravferda, og der
er det enno vanleg med to heile gravølsdagar.
Eller blir det og om lag to dagar, med dei det
er vanleg å be noraste slektningane og
noraste grammane koma att andre dagen og,
særlig om det er ein søndag.

191. Gravølsdagen først kaffe og brød når folket
kjem til gårds. Og så eit mål til for dei tek
ut, kaffe (eller sjokolade) og brød. (Første
gongen helst berre kaffebrød). Med dei andre
var i kyrkja, stulle det enda vera kaffe
ein gong til dei som var heime.
Etter kyrkjeferda var det så middag, sådd,
med grønnsaker og perré. Og til desser
sviskegraut, litt eller kaffe. Og så
kveltsmat. Det vart da gjerne seint.
No det er så lettaint og snart å koma
fram, eller ofte frukosten sløyfa, så det
er berre eit mål for kyrkjeferda.

192. Har ikkje høyrst ann det. Somme har no
lagre bruka kjøttkake til middag.

193. Nei

194. Ja.

195. Ikkje så absolutt med det. Men det
sa seg gjerne sjølv, med dei dei fleste
var til gravøls. Men dei som var heime
gjorde sitt vanlige arbeid.

196. Gamalt var det vanleg med "beinens kvelth."
Alle i grunda stulle da senda beinens.
Kvelden for. Den som gjekk med den,
stulle ikkje i gravølet. Det var ofte
lausn på garden som gjekk med beiningen.

197. Jān svartkledd skulle ein helst vera.

198. Jā, med full traktering.

199. Nei. Den vart gjerne lagt i ei stor
vid rundkorg, "bønyskärja", med eit
kvitt plagg over.

200. Veljert her. Men sjølvsagt var sendingane
eilike, etter makt og eide. Alle gardfolk
måtte ha smør og ost i korga. No
fek det til å bli mein omme med denne
skikken og. Somme har mest slutta heilt,
helst da dei som ikkje har gard og dyr.
Mange tek no berre med seg ei "blant-
kåki". Eller ein potteplante - eller blomar.
Og beiningsskuld held det og på og
blis slutt med no. Her var no nylig
eit gravøl - utan beiningsskuld.

På og kring Kyrdseteråra har dei no
byrja med at dei ikkje bed andre enn
norske etta. Men alle som vil, kjem sjølv.
bedne og er med og tek eit liket, og fylgjer
til grava. Etterpå er dei så med til
heimen og får mat. Dette har vore
slikt i fleire år no der.

202. Ein kan seia at det i alle fall etter 1900
har vore slutt med nokre "sterkt" i gravøl.
Men det har heilt til det sist vore slike å
bryggja öl, sirupöl, av sirup og vatten og hümle
og gjor, ein lemm og stuldhaurs drikk. Å syna
seg full i eit slikt lag er no heilt utenkjelig.

203. Nei.

204. Dei norske slektningane har gjerne hatt
både beining og kran. Og kran har vorte
meir og meir vanlig. Og det er gjerne så
at dei som ikkje beinas alle har anten kran
eller blomar.

205. Her i grenda kan ein vel seia dei tok til med enkla kransar først på hundraåret.

Dei var heimlagar, av lyng og pottplanta, og med pottblomas og papirblomas i.

Karun Stavås var den første her i krosen som tok til laga slike kransar til folk,

Kring 1905/10. Seinare byrja Kjøpmann Lian på Lyrdseterøra å laga kransar, samstundes

som han selde kister og sveip. Og litt med

kvart kom og kransar med levande blomster.

206. Sjå ovafor.

207. Ja. Det er vel så omlag 40 år ^{sior} det tok til å koma i bruk, så smått.

208. Ja. Men ein del av dei vakraste blir gjerne haldne att. Somme blir laot oppå grava, og somme kan bli laot til side, t. d. i kyrkjegangen.

210. Sjå ovafor.

211. Folk med lang veg, som i Smilfjorden, trükte gjerne ha med seg mat i løygar til kyrkja. Og dei tok seg da ei tid til å eta dette på lettvinaste måten, gjerne berre på fri mark, eller i båten. No er det ordna med gravplassar på fleire plassar, så ein slipp disse lange reisene.

212. Det er enno iblivi kome på møte her, ikkje for vanleg bygdfolk, berre når det gjeld ein av dei store, embetsmunnar eller forretrings folk.

Hanne 10/1 1957

Kruse Todal

Sp.m. 1. Marit Sødahl, 77 år, fortel frå unge år:
Ei kattule hadde reir innpå låven, og
hammen kom inn til husa og streik.
Stutt tid etter døydde kona på
grannegarden. Og med det så var prøvet
sikra. Anna Lidal, 50 år, tad føle da
ei kattule gav seg til å skraka borti
skogen. Same gjenta vart og ute for
uotte anna leitt. At kopperatnet tok til
kaka - med kopptua oppi. For det
lydde at ho da ikkje kunne bli gift.

42. Ingeborg Lidal minnest at dei hadde vart
silkeband eller sløyfer framme på erman
på likesøken, og oppi med halsen.
Ho fortel og at da mor hennar
døydde hadde ho på ho ei nattbrøye
under likesøken.

13. Da fabr. ingar Dymus på Kyrdsatvåra tok
til å offast enden, sa han dei fære om
både det eine og det andre, om grav-
ferda, og kvar liket skulle gravsettas.
Og om at han ikkje yrskete kransar på
kista.

Inge Lidal